

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Kyberšikana na střední škole

Cyberbullying at Secondary School

STUDIJNÍ PROGRAM

Specializace v pedagogice

STUDIJNÍ OBOR

Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku

VEDOUCÍ PRÁCE

Doc. PhDr. Dana Dobrovská, CSc.

DLOUHÝ

LUDEK

2017

DLOUHÝ, Luděk. Kyberšikana na střední škole. Praha: ČVUT 2017. Bakalářská práce.
České vysoké učení technické v Praze, Masarykův ústav vyšších studií.

**MASARYKŮV ÚSTAV
VYŠŠÍCH STUDIÍ
ČVUT V PRAZE**

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předloženou bakalářskou práci vypracoval samostatně pod odborným vedením doc. PhDr. Dany Dobrovské, CSc. a dále s pomocí uvedených použitých informačních zdrojů. Nemám námitek proti použití této bakalářské práce v souladu se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) v platném znění, bude-li práce řádně citována.

Luděk Dlouhý

V Praze dne

.....

Poděkování

Rád bych poděkoval doc. PhDr. Daně Dobrovské, CSc. za odborné vedení a poskytnutou pomoc při zpracovávání této práce.

Dále děkuji své manželce za podporu při studiu.

Výzkumná sonda byla provedena ve spolupráci se Střední odbornou školou stavební a Středním odborným učilištěm stavebním ve Středočeském kraji.

Anotace

Bakalářská práce „Kyberšikana na střední škole“ se zabývá tématem šikanování žáků v prostředí sledované školy, především formou zneužití elektronických prostředků. Práce je teoreticko-empiricky zaměřená a vycházející z analýzy dostupné odborné literatury. Jsou prezentovány výsledky empirické sondy, která sledovala výskyt, frekvenci a motivaci tohoto negativního jevu a možnosti účinné prevence.

Klíčová slova: kyberšikana, oběť, agresor, prevence.

Abstract

Bachelor thesis "Cyberbullying at Secondary School" deals with negative social behaviour models based on misuse of electronic media. The thesis has a theoretical background of available scientific resources followed by an empirical study. A questionnaire was administered to the students of an upper secondary school and in our data analysis we focused on evidence, frequency, motivation and prevention of cyberbullying.

Key words: cyberbullying, victim, aggressor, prevention

Obsah

Úvod	1
1 Teoretická část	3
1.1 Vymezení základních pojmů šikany	3
1.1.1 Definice šikany	3
1.1.2 Jednotlivé fáze šikany	4
1.1.3 Agresor	5
1.1.4 Oběť	5
1.2 Kyberšikana	6
1.2.1 Pojem kyberšikana	6
1.2.2 Typy kyberšikany	7
1.2.3 Rozdíl mezi tradiční šikanou a kyberšikanou	8
1.2.4 Prostředí kyberšikany	8
1.2.5 Následky kyberšikany	9
1.2.6 Strategie zvládnání kyberšikany	10
1.2.7 Právní normy a kyberšikana	11
1.2.8 Prevence kyberšikany	12
2 Empirická část	13
2.1 Cíl empirického šetření, výzkumné otázky a hypotézy	13
2.2 Metody výzkumného šetření	13
2.3 Údaje o respondentech	14
2.4 Výsledky dotazníkového šetření	14
Závěr	26
Seznam použité literatury	28

Seznam grafů	32
Seznam tabulek	33
Příloha A Dotazník	34

Úvod

V době 21. století je většina obyvatel planety ovlivněna moderními informačními a komunikačními technologiemi (ICT). Vlivem neustálého vývoje nových možností se ICT mohou stát vedle zřejmých předností i určitou hrozbou pro jejich uživatele, především pro mladší generaci, jež je technologiemi obklopena, je tato skrytá hrozba nejnebezpečnější.

Pod pojmy informační a komunikační technologie si nejčastěji představujeme internet, mobilní telefon nebo jinou výpočetní techniku. Vývoj v této oblasti umožnil používat technologie na větší vzdálenosti mezi uživateli. ICT jsou využívány jako zdroj informací, prostředek sociální komunikace, zábavy, vzdělávání, podnikání a mnoha dalších aktivit. Stále více rozšířenému využití ICT je úměrný i nárůst počtu uživatelů. Mezi nimi se mohou vyskytovat i takoví, kteří ICT zneužívají, např. formou internetové šikany - kyberšikany. Tento druh šikanování se jeví jako závažný problém, neboť s kyberšikanou se setkávají žáci již na základních školách.

Hlavní nebezpečí kyberšikany spočívá v tom, že se její obětí může stát prakticky kdokoliv. Vzhledem ke skutečnosti, že šikanování probíhá formou elektronické komunikace, agresor bývá anonymní a v mnoha případech i neidentifikovatelný. Děti, které se stávají terčem útoků mohou mít následkem konfrontace s kyberšikanou narušen psychosociální vývoj a jejich socializace může být složitější.

Předložená bakalářská práce má teoreticko-empirický charakter. V teoretické části jsou vymezeny základní pojmy, jejich definice a charakteristiky. V empirické části je zjišťován a analyzován možný výskyt, projevy a důsledky kyberšikany na vybrané střední škole. Jsou popsány formy a četnost jejího výskytu a popsány postoje žáků. Zajímali jsme se i o postoje učitelů a jejich připravenost projevy kyberšikany řešit. Empi-

rické šetření je provedeno prostřednictvím dotazníku, účastnilo se ho 141 středoškoláků střední odborné školy stavebního zaměření.

1 Teoretická část

1.1 Vymezení základních pojmů šikany

1.1.1 Definice šikany

Slovo šikana pochází z francouzského „chicane“ a může být chápáno jako „zlo-
myslné obtěžování, týrání, pronásledování, ale i byrokratické lpění na liteře předpisů
atd.“ (Holeček, 1997). V anglickém jazyce se pro šikanu používá označení „bullying“,
které mimo jiné znamená také zastrašování či týrání.

Šikanu v právním řádu České republiky nenalezneme. Šikanování je v metodic-
kém pokynu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR (MŠMT, 2008) defino-
váno jako „jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka,
případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických
útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo
z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydí-
rání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožo-
vání či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání. Nově se
může realizovat i prostřednictvím elektronické komunikace, jedná se o tzv. kyberšikanu.
Ta zahrnuje útoky pomocí e-mailů, sms zpráv, vyvěšování urážlivých materiálů na in-
ternetové stránky apod. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako demonstrativní
přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků. Nebezpeč-
nost působení šikany spočívá zvláště v závažnosti, dlouhodobosti a nezřídka v celoži-
votních následcích na duševní a tělesné zdraví oběti.“

1.1.2 Jednotlivé fáze šikany

Šikanování může být krátkodobým procesem, ale většinou se vyvíjí po určitých vývojových stádiích. Jednotlivá stadia se dělí do pěti vývojových stupňů (Kolář, 2000). S každou fází agresivita narůstá a následky se zhoršují:

1. fáze – Zrod ostrakismu

V prvním stupni šikanování se objevuje nepřímá forma šikany a oběť je vyloučena ze skupiny. Jde o mírné, většinou psychické formy násilí, tzv. ostrakismus. Oběť je osamocena, neoblíbená, neuznávaná. Ostatní s ní nechťejí sedět v lavici, nebaví se s ní, pomlouvají ji, nechťejí s ní spolupracovat a dělají na účet oběti drobné vtípky a legrácky.

2. fáze – Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

První fáze může přerůst do další fáze, ve které se objevuje fyzická agrese a připojuje se manipulace. V této fázi útočníci na oběti přenášejí své nepříjemné pocity, které mohou mít jakoukoli příčinu. Objevuje se první fyzická agrese. Ovšem ani v této fázi nemusí šikana vypuknout. Jestliže ve třídě existují kamarádské vztahy, soudržnost, převažují pozitivní mravní hodnoty, vyskytují se v ní žáci mající zásadně negativní postoje k násilí a ubližování slabším, pak v takové třídě útočníci v pokusech o šikanování neuspějí.

3. fáze – Klíčový moment – vytvoření jádra

Nastává klíčový moment, pokud se šikana nezačne řešit, může se vytvořit skupina agresorů, tzv. úderné jádro, které spolupracuje systematicky a začíná šikanovat nejčastěji nejslabší oběti. Často může situaci zachránit někdo z učitelů nebo i vnímavý žák. Takových silných a odvážných dětí, které by se postavily agresorům, není mnoho.

4. fáze – Většina přijímá normy agresorů

Tato fáze nastává, pokud ve třídě není pozitivní podskupina, tímto pádem může činnost agresorů pokračovat. Normy tyranů jsou většinou přijaty a stávají se nepsaným zákonem. Za této situace nabývá neformální tlak ke konformitě novou sílu. Ve třídě (skupině) dochází k velké přeměně. I mírní, ukáznění a hodní žáci (kamarádi) se začínají chovat krutě a účastní se týrání spolužáka. Například se aktivně účastní týrání oběti a prožívají přitom uspokojení.

5. fáze – Totalita neboli dokonalá šikana

Normy agresorů jsou přijaty a uznávány všemi nebo téměř všemi. Dochází k plnému nastolení totalitní ideologie šikanování, tzv. fáze vykořisťování. Žáci jsou rozděleni na dvě skupiny, a to na otrokáře a otroky. Agresoři potlačují poslední zbytky zábran, které mají a brutální násilí je považováno za normální. Neúnosnost situace se řeší různým způsobem, například: absencí, odchodem ze školy, pokusem o sebevraždu. V nejhrošším případě může dojít i ke smrti oběti.

1.1.3 Agresor

Agresor je většinou člověk, který někdy nevědomky, ale častěji vědomě, utiskuje, obtěžuje, ohrožuje či napadá druhého pro svůj vlastní prospěch, pobavení sebe a ostatních nebo se snahou ukázat svou nadřazenost.

Osoba agresora je většinou sobecká a egocentrická. Kolář (2000) popisuje, že „tito siláci se považují za střed světa a z tohoto titulu si upravují mravní normy podle svých potřeb. Úcta k člověku je jim cizí a porozumět utrpení a bolesti bližního je nad jejich možnosti. Používají lidi jako věc, které lze využít, a jejich zúžený pohled skutečně vnímá šikanování jako zábavu a legraci. Svědomí se neozývá.“

1.1.4 Oběť

Oběť je člověk, který je utiskován, ponižován, napadán a týrán agresorem. Jednání agresora může mít přímý negativní vliv na psychické a fyzické zdraví oběti.

Říčan (2010) uvádí ve své knize některé charakteristiky vedoucí k šikaně:

- Tělesná slabost je určitým rizikem, které je znatelné hlavně u chlapců.
- Výrazné vnější znaky, jako např. barva vlasů, obezita, brýle, aj. bývají často příčinou šikany.
- Rasové rozdíly jedinců jsou pro šikanu také velmi častým faktorem.
- Neurotické dítě, které je tiché, plaché a v kolektivu izolované nebo ustrašené je přímo magnetem pro agresivní chování okolí.
- Dítě se syndromem ADHD (hyperaktivita a porucha pozornosti).
- Dítě s opožděným rozumovým vývojem je pro agresory snadnou obětí.

- Jedinec oslabený nemocí.
- Dítě „provokatér“ je často terčem agrese. Jedinec se snaží navazovat kontakty formou různých provokací, někdy i za cenu agrese ze strany vrstevníků.
- Sobecké dítě je často terčem šikany a velmi těžko získává přátele.
- Dítě, které trpí pocitem méněcennosti, beznaděje a je pesimistické.
- Jedinci ze sociálně slabších rodin nemohou konkurovat v současné konzumní společnosti, kdy se pomyslné nůžky mezi chudšími a bohatými rozevírají.
- Dítě, tzv. „šplhoun“ ve snaze zalíbit se učiteli není v kolektivu příliš populární. Také jedinec, který není solidární s kolektivem v menších nekalostech a bojí se případného postihu, bývá terčem agresivního chování v kolektivu.
- Dítě, které vstupuje do sehraného kolektivu, se také velmi často stává terčem útoků.

1.2 Kyberšikana

Kyberšikana je druhem šikany, kdy k šikanování slouží moderní informační technologie (internet, počítač, mobilní telefon, fotoaparát, videokamera apod.).

1.2.1 Pojem kyberšikana

Definovat jednoznačně kyberšikanu je obtížné. Jedná se stále o poměrně nový jev, který se s vývojem a používáním ICT více rozšiřuje. Psycholožka Černá (2013) řadí mezi základní parametry kyberšikany tyto prvky:

- Děje se prostřednictvím elektronických médií.
- Opakovanost.
- Záměrnost agresivního aktu ze strany útočníka.
- Mocenská nerovnováha.
- Oběť vnímá toto jednání jako nepříjemné, ubližující.

Podle Koláře (2011) je kyberšikana jednou z forem psychické šikany. Je to záměrné násilné chování prostřednictvím moderních komunikačních prostředků, především prostřednictvím internetu a mobilního telefonu. Kolář (2011) kyberšikanu definuje ve světle základní definice šikany, a to následujícím způsobem. „Jeden nebo více žáků úmyslně, většinou opakovaně psychicky týrá a zraňuje spolužáka či spolužáky a používá k tomu novou informační a komunikační technologii.“

1.2.2 Typy kyberšikany

Podle Eckertové (2013) má kyberšikana má několik typů, nejznámějšími jsou následující:

Happy Slapping

Český doslovný překlad termínu Happy Slapping, veselé (šťastné) fackování, zcela správně nevystihuje podstatu tohoto druhu kyberšikany. Jde o natáčení oběti fyzického útoku a následné zveřejnění na internetu nebo zvolení jiné formy šíření (např. pomocí bluetooth mezi mobilními telefony). Útok může mít různou povahu, ale nejčastěji se jedná o sexuální nebo fyzické napadení. Důležitým rysem napadení je moment překvapení oběti. Úspěch napadení se zvyšuje právě s mírou momentu překvapení, mírou brutality a počtem zhlédnutí.

Kybergrooming

Lákání oběti na schůzku. Jedná se o postupné přesvědčování oběti a sblížování. V začátku se většinou agresor snaží jen získat fotografie nebo videa oběti, postupným sblížováním se snaží s obětí setkat. Tento moment je jeden z nejnebezpečnějších, protože se jedná většinou o kontakt se zcela neznámou osobou a může vést ke zneužití oběti.

Kyberstalking

Stalking znamená úmyslné pronásledování nebo obtěžování. Stalking je od 1. ledna 2010 v České republice veden jako trestný čin. Pachateli hrozí odnětí svobody až na 1 rok. Kyberstalking je stejný jako stalking, ale odehrává se pomocí ICT technologií. Nemusí jít o pronásledování čistě jen v kyberprostoru, ale i například sledování proběhlé aktivity oběti na určitém PC ve škole.

Sexting

Požizování a následné sdílení eroticky laděných vlastních materiálů na internetu. Na první pohled se tedy zdá, že o kyberšikanu nejde, ale sexting s kyberšikanou spojují právě dva prvky. Obtěžován je totiž často příjemce materiálu.

1.2.3 Rozdíl mezi tradiční šikanou a kyberšikanou

Mimo odlišné prostředky provedení, je mezi šikanou a kyberšikanou hlavní rozdíl v tom, že agresor a oběť nemusí být v přímém kontaktu. To ztěžuje odhalení viníka a zároveň agresorovi navozuje pocit anonymity a tedy i moci. Pro oběť je absence přímého kontaktu s agresorem zatěžující okolností. Často totiž oběť vůbec neví, kdo z kolektivu s útoky začal.

U tradiční šikany rozhoduje fyzická síla, u kyberšikany počítačové znalosti. Kyberšikanovat může člověk fyzicky slabý, který se třeba mstí pachatelům klasické šikany. Může to být člověk, který by si za normálních okolností na oběť netroufl, ale kyberprostor mu poskytuje dostatečnou anonymitu.

V následující tabulce můžeme porovnat rozdíly výše uvedených druhů šikany (Burýšková, 2009):

Tabulka 1: Rozdíl mezi kyberšikanou a šikanou

Kyberšikana	Šikana
Anonymní útočník	Konkrétní útočníci
Útočník má mnoho identit	Útočník se nemění
Počítačové znalosti	Fyzická síla
Publikum – přístup může mít každý (webové stránky, blogy atd.)	Omezený počet účastníků
Těžko rozpoznatelná	Náznaky (roztrhané oblečení, modřiny...)

1.2.4 Prostředí kyberšikany

Hlavní aktéři kyberšikany využívají ke svým útokům různá ICT prostředí. Jedná se zejména o níže uvedené (Černá, 2013):

- Sociální sítě – jedná se o webovou službu, kdy uživatel vlastní a spravuje svůj profil, sdílí fotografie, videa a další materiály. Hlavním účelem je převážně možnost kontaktu s ostatními uživateli (Facebook, Instagram, Lidé.cz, Spolužáci.cz).
- Online interaktivní hry – hráči mohou během hraní her např. typu Play Station nebo X-Box Live verbálně komunikovat a sledovat online obraz s pomocí chatu a živého hovoru. Během hry se mohou vyskytnout případy obtěžování, vyhrožování a napadání.

- Webové stránky – hovoříme o prostředí, kde lze např. vytvářet webové stránky přímo určené k tomu, někoho poškodit. Na takovéto stránky je možné nahrát hanlivá videa a následně přidávat různé komentáře (YouTube).
- Zprávy SMS a MMS – útočník rozesílá četné zprávy nebo ponižující obrázky a fotografie.
- Blogy – jejich účelem je ostatním uživatelům poskytovat různé informace k diskutovaným tématům. Lze je považovat za elektronickou formu běžných deníků. Nepravdivé informace, fotografie nebo videa a jejich komentáře mohou poškozovat konkrétní oběť.
- Elektronická pošta (e-mail) – patří k nejpoužívanějšímu způsobu elektronické komunikace. Kyberšikana je poskytována formou zaslaných fotografií, obrázků nebo textu. Mezi útočníky je tento způsob komunikace oblíbený i z důvodu anonymity.
- Chatovací místnosti – jedná se o online prostor, kde lze chatovat (komunikovat v reálném čase) nebo se sdružovat v diskusních fórech. Často zde dochází k pomluvám, vyloučení ze skupiny a k ostrakizaci.
- Internetové ankety a dotazníky – prvotním záměrem nemuselo být někoho poškodit. Online anketa nebo dotazník bývá často zaměřená na fyzický vzhled. Položené otázky evokují urážlivé a ponižující odpovědi.

1.2.5 Následky kyberšikany

Následky kyberšikany můžeme rozdělit ze dvou hledisek. Na jedné straně jsou fyzické následky, ze kterých se může oběť vyléčit. Při kyberšikaně dochází spíše k psychickým následkům, které jsou mnohdy horší.

Psychické následky:

- absence sociálních styků oběti
- snížená schopnost navazovat a udržovat vztahy
- nízké sebehodnocení, sebevědomí
- špatný vztah ke škole a k lidem
- špatná nálada a smutek
- úzkostné stavy

Fyzické následky:

- vyčerpání organismu
- onemocnění (např. astma, alergie, poruchy trávení, poruchy spánku, bolesti hlavy)
- zvýšený krevní tlak
- změna váhy
- oslabená imunita
- sebepoškozování
- sebevražda

1.2.6 Strategie zvládání kyberšikany

Zvládání kyberšikany je vzhledem k dané problematice velmi obtížné. Hlavním faktorem je anonymita ve virtuálním světě, kde je útočníka takřka nemožné dohledat. Účinná pomoc je podmíněna spoluprací s odborníkem ICT. Základní postupy při řešení kyberšikany lze shrnout do několika bodů (Černá, 2013):

- Doporučit oběti, aby nereagovala na útoky agresora, aby oběť ukončila veškerou závadovou komunikaci a provedla blokaci agresora prostřednictvím poskytovatele služby.
- Zajistit dostatečné důkazy formou screenshotů a poskytovatele služby.
- Samotné vyšetřování by mělo zajistit oddělený pohovor s aktéry kyberšikany a dostatečné důkazy. Další útoky by se již neměly opakovat.
- Dalším krokem by mělo být informování rodičů oběti i agresora a dalších subjektů (škola, poradenské centrum). Spolupráce všech uvedených subjektů je klíčová a je třeba brát vzniklou situaci vážně.

Obraně proti kyberšikaně se ve značné míře věnuje i Policie České republiky, jejíž zástupkyně Papežová (2016) jako účinnou obranu uvádí:

- Oznamte útoky dospělým, známým.
- Zablokujte útočnickovi možnost přístupu k vám, změňte svou virtuální identitu.
- Ukončete s útočnickem komunikaci, nechtějte se pomstít.
- Pokuste se útočníka odhalit, identifikovat.
- Uschovejte si důkazy pro možné vyšetřování (zprávy, videozáznamy, odkazy na webové stránky, blogy...).
- Pokud probíhá ve vašem okolí kyberšikana, nebuďte lhostejní, oběť podpořte, poradte jí, nabídněte pomoc.

1.2.7 Právní normy a kyberšikana

Právní normy zabývající se problematikou kyberšikany mohou být zakotveny i ve vícero právních předpisech. Práva dětí se řídí Úmluvou o právech dítěte, která zaručuje dětem bezpečnost zdraví a ohrožení života ve školském zařízení. Kyberšikana a šikana je uvedena v mnoha zákonných normách České republiky.

Trestní odpovědnost mladistvých (15 – 18 let) je posuzována soudy pro mládež podle zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). S ohledem na jejich rozumovou a mravní vyspělost osoby, proti níž se vede trestní řízení. Po dovršení plnoletosti (18 let) jsou osoby zodpovědné a posuzují se podle zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy vypracovává metodické pokyny pro boj proti šikaně a kyberšikaně:

- MŠMT-21149/2016 k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních
- Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže.

Mnoho dokumentů, věnovaných této problematice, vytvářejí jednotlivé školy samostatně v rámci Školního programu proti šikaně a kyberšikaně.

Nelegálními činnostmi na internetu se zabývá zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. V příloze č. 1 jsou vymezeny činy, postížitelné dle současné platné právní normy:

- šíření pornografie,
- výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií,
- svádění k pohlavnímu styku,
- apartheid a diskriminace skupiny lidí.

1.2.8 Prevence kyberšikany

Podle Policie České republiky je nutné se preventivně chránit před kyberšikanou a to především těmito základními praktikami (Papežová, 2016):

- Nebuďte přehnaně důvěřiví, nikdy nevíte, kdo je na druhé straně.
- Nesdělujte citlivé informace (osobní údaje, osobní fotografie, hesla k účtům, apod.).
- Respektujte ostatní uživatele.
- Seznamte se s pravidly služeb internetu a GSM sítí.

Je nutné poznamenat, že i u problematiky šikany platí stejné pravidlo jako v jiných oblastech a to je skutečnost, že snadnější a levnější je provádět včasnou prevenci, než přijímat následná represivní opatření.

2 Empirická část

2.1 Cíl empirického šetření, výzkumné otázky a hypotézy

Hlavním cílem empirického šetření je zjistit, zda a v jaké míře se na sledované střední škole vyskytují projevy kyberšikan, jaké jsou její nejčastější formy a frekvence výskytu. Zajímaly nás také postoje orientace žáků a učitelů k dané problematice, kognitivní, motivační i behaviorální. Dalším sledovaným jevem byly možnosti prevence dané školy.

V souladu s cílem empirické sondy byly formulovány následující hypotézy:

Hypotéza č. 1: Většina dotazovaných žáků má zkušenosti s kyberšikanou

Hypotéza č. 2: Většina dotazovaných žáků by pomohla šikanovanému spolužákovi

Hypotéza č. 3: Většina dotazovaných žáků zná metody prevence kyberšikan

2.2 Metody výzkumného šetření

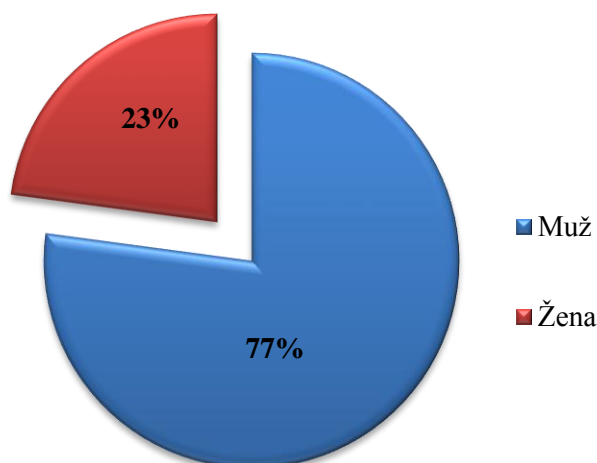
Pro sběr potřebných dat byla použita metoda dotazníku. Administrace dotazníků byla provedena v elektronické podobě v únoru 2017, kdy měli respondenti možnost po dobu 2 týdnů dotazník vyplnit. Celkem bylo osloveno 141 žáků střední odborné školy, 41 žáků oboru stavebnictví, 38 žáků nástavbového studia podnikání a 39 žáků oboru mechanik a instalatér. Respondentům byl vysvětlen účel dotazníku a byli požádáni o úplné a pravdivé vyplnění. Dotazník byl anonymní. Bylo vyplněno celkem 141 dotazníků, 118 bylo vyplněno úplně (83,7 %), 27 dotazníků bylo vyřazeno pro nekompletnost a další nedostatky (16,3 %). Dotazník je rozdělen do dvou částí. V první – vstupní části je vysvětlen cíl šetření. Druhou část tvoří položky odpovídající jednotlivým hypotézám, uzavřeného a polouzavřeného typu. Dotazník obsahuje celkem 17 položek. Vzor použitého dotazníku je přílohou této bakalářské práce.

2.3 Údaje o respondentech

Výzkumného šetření se celkem zúčastnilo 141 respondentů tvořených žáky střední odborné školy s technickým zaměřením. Ve vybraném vzorku jsou zastoupeni žáci druhých a třetích ročníků ve věkovém rozpětí 15 – 22 let. Pro výzkumné šetření bylo využito 118 úplně vyplněných dotazníků, 91 respondentů tvořili muži a 27 ženy. Dotazník vyplňovali žáci a žákyně střední odborné školy sídlící ve Středočeském kraji, ve středně velkém městě.

2.4 Výsledky dotazníkového šetření

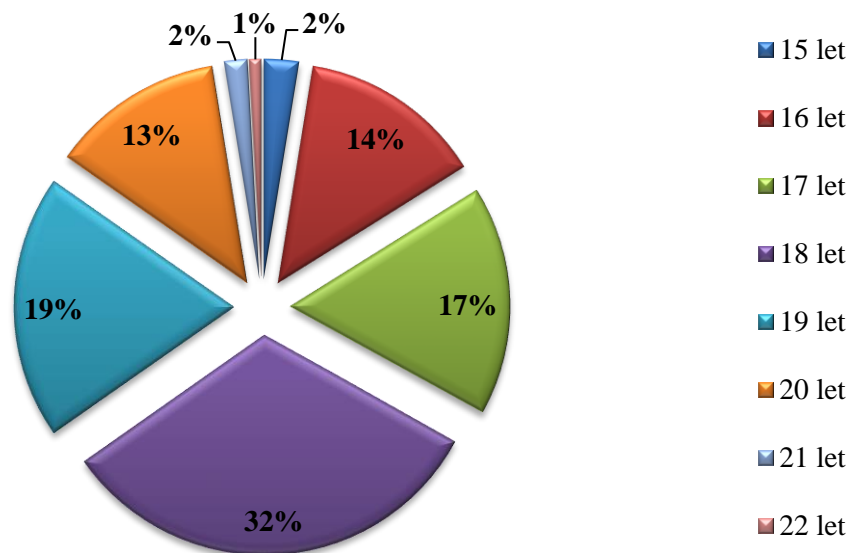
Vzhledem k technickému zaměření střední školy převažují mezi respondenty daného vzorku muži se 77 % zastoupením, zatímco ženy mají v daném vzorku podíl 23%, viz výšečový graf č. 1. V následujícím grafu je znázorněno věkové rozpětí respondentů, jež činí 15-22 let (část respondentů jsou žáci nástavbového studia).

Graf 1: Pohlaví respondentů

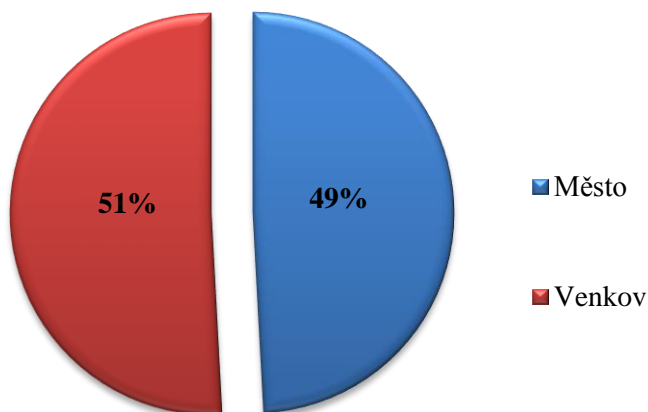
Tabulka 2: Rozdělení respondentů dle pohlaví

Pohlaví	Počet
Muž	91
Žena	27

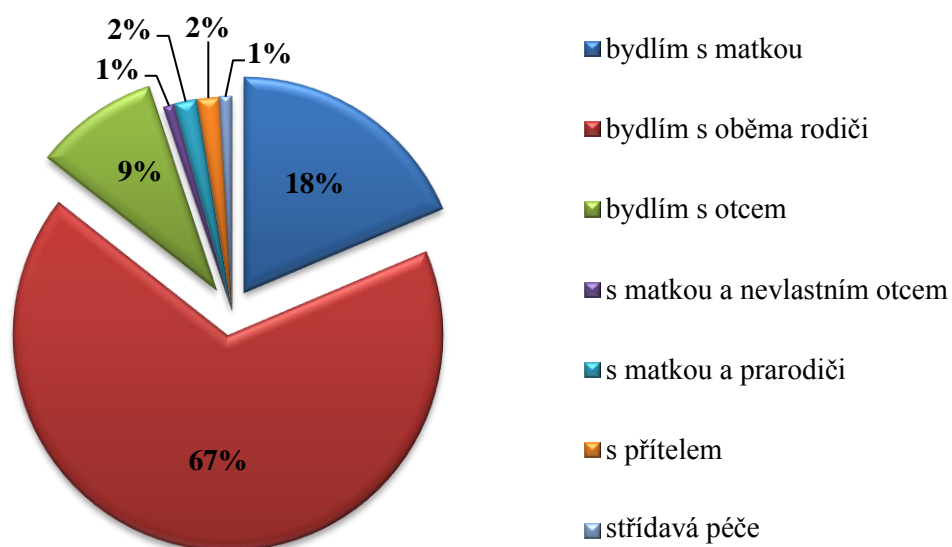
Graf 2: Věkové rozložení respondentů

V rámci dotazníku bylo též zjišťováno, odkud dotazovaní žáci pocházejí. V grafu č. 3 je znázorněno geografické rozložení trvalého bydliště respondentů. Z údajů vyplývá, že na zkoumané střední škole existuje rovnováha mezi žáky bydlícími ve městě a žáky bydlícími na venkově. Prostředí, v němž žáci bydlí a vyrůstají, může mít vliv na mnohé negativní sociálně patologické vzorce chování, tato potenciální souvislost však nebyla v našem šetření analyzována.

Graf 3: Trvalé bydliště respondentů

V úvodní části dotazníku jsme se také zajímali o rodinné zázemí respondentů. Z uvedených odpovědí je patrné, že 67 % žáků žije v úplné rodině. Pouze s matkou žije 18 % dotázaných žáků a 9 % žáků žije pouze s otcem. Ve zbylých případech se jedná o střídavou péči nebo jiné, méně obvyklé rodinné uspořádání. Tyto údaje naznačují, že se rodinné uspořádání v dané skupině výrazně nevymyká průměru rodinného uspořádání popisovaného specializovanými výzkumy v ČR (64 %, ČSÚ, 2015).

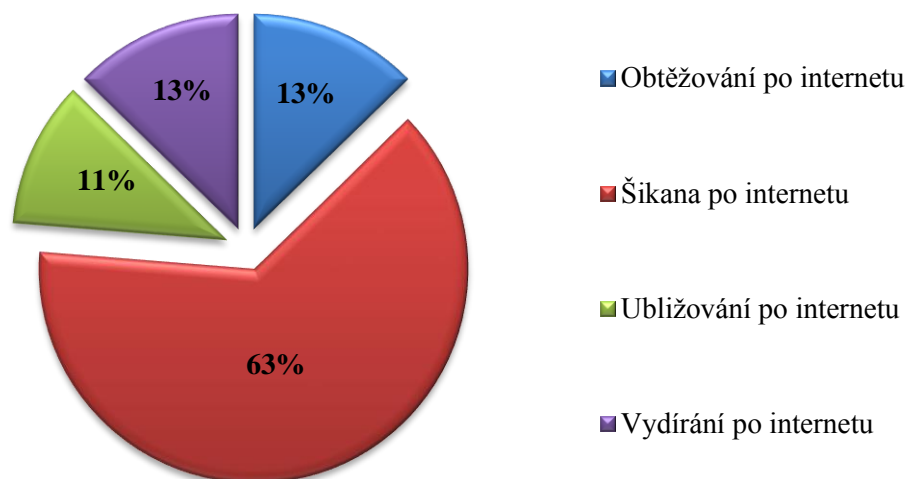

Graf 4: Rodinné zázemí respondentů

Tabulka 3: Počet respondentů dle rodinného zázemí

Popis	Počet
bydlím s oběma rodiči	79
bydlím s matkou	22
bydlím s otcem	11
s přítelem	2
s matkou a prarodiči	2
střídavá péče	1
s matkou a nevlastním otcem	1

Následující položky již byly zaměřeny na problematiku kyberšikany, přičemž první sledovala celkovou informovanost dotazovaných žáků. Na otázku „Co si představujete pod pojmem kyberšikana?“ odpovědělo 63 % respondentů, že tento pojem znamená šikanu po internetu. Z grafu 5 je zřejmé, že respondenti podstatu kyberšikany chápou a umí pojmenovat některé z projevů kyberšikany. Další odpovědi (37 %) kyberšikanu specifikovaly, ve 13 % jako obtěžování po internetu, ve 13 % jako vydírání po internetu a 11 % jako ubližování po internetu. Jako nejčastější formulace byly použity výrazy „urážení“, „vyhrožování“ a „ponižování“ na internetu, což v podstatě vystihuje pojem kyberšikana.

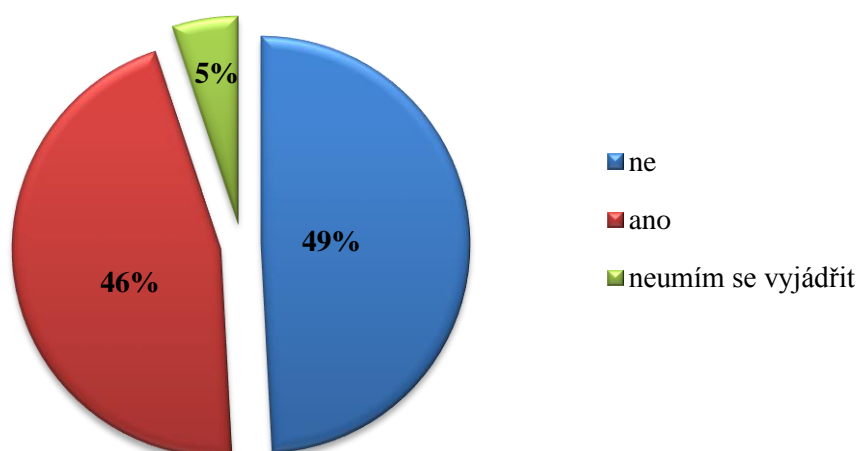

Graf 5: Význam pojmu kyberšikana dle respondentů

Tabulka 4: Význam pojmu kyberšikana dle respondentů

Popis	Počet
Obtěžování po internetu	15
Šikana po internetu	75
Ublíživání po internetu	13
Vydírání po internetu	15

Další položka zjišťovala osobní zkušenost žáků s kyberšikanou. Podle výpovědí respondentů se s ní setkala téměř polovina dotazovaných. Ačkoliv se zdá být tento podíl vysoký, může být mimo jiné ovlivněn i současnou intenzivnější medializací problému (příkladem je v současnosti startující projekt proti šikaně iniciovaný samotnými středoškoláky a umožňující okamžitou reakci školy – jak zaznělo např. v pořadu „Události v regionech“ 30. 3. 2017, nebo případ šikanované učitelky ze střední školy v Praze 10. Z oslovených žáků 49 % odpovědělo, že se s kyberšikanou nesešlo, 5 % dotázaných se k dané otázce nedokázalo vyjádřit.

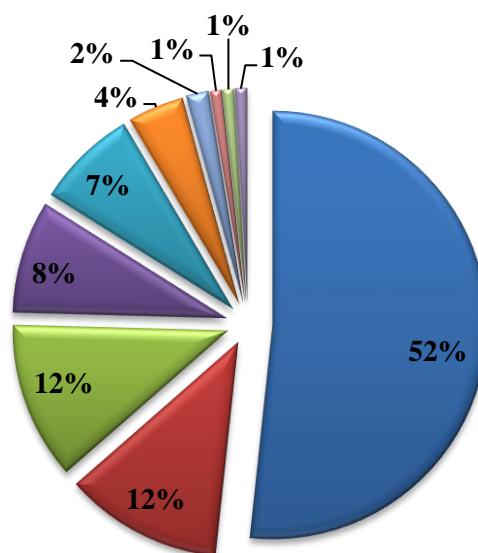

Graf 6: Setkání respondentů s kyberšikanou

Další položka zjišťovala reakce žáků na situaci, kdy by se stali svědkem šikany. Z grafu 6 vyplývá, že většina respondentů uvádí, že by se snažila oběti poskytnout pomoc, 12 % žáků by se nejprve poradilo s kamarádem.

Důvody odkladu pomoci nebo vyhnutí se pomoci mohou být různé, žák se např. nechce zesměšnit před kolektivem, nechce na sebe přilákat pozornost, chce se vyhnout potenciální odvetě od šikanéra. Dále může být příčinou vyhnutí se pomoci nedostatek odvahy, potenciální nejistota, nebo také pasivita žáka. Tyto důvody mohou být příčinou toho, že 12 % žáků odmítá proaktivní reakci (pomoc napadnutému spolužákovi).

Jen 8 % žáků uvedlo, že by se svěřilo rodičům, učiteli nebo poradenskému zařízení, což může souviset s vyšší autoritou dospělých.

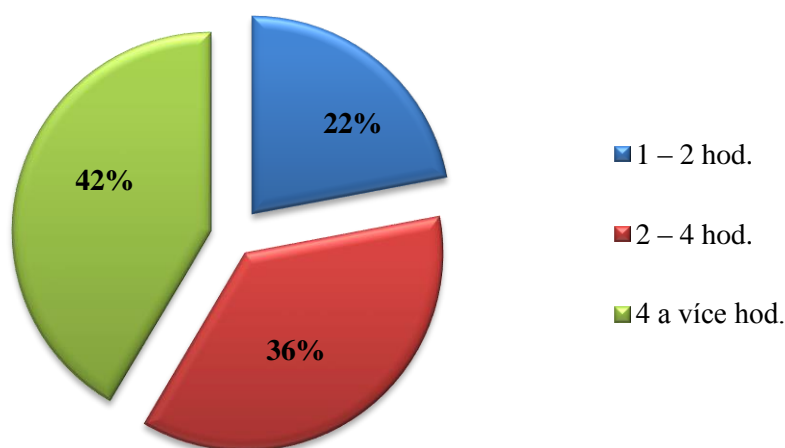
- pokusím se oběti poskytnout pomoc
- budu dělat, že nic nevidím
- poradím se s kamarádem, co bych měl udělat
- svěřil/a bych se rodičům
- požádám o pomoc učitele
- kontaktuji poradenské zařízení
- půjdu ven
- pokusím se oběti poskytnout pomoc, kontaktuji poradenské zařízení
- pokusím se oběti poskytnout pomoc, poradím se s kamarádem, co bych měl udělat
- pokusím se oběti poskytnout pomoc, požádám o pomoc učitele

Graf 7: Reakce na výskyt kybershikany

Tabulka 5: Reakce na výskyt kyberšikany

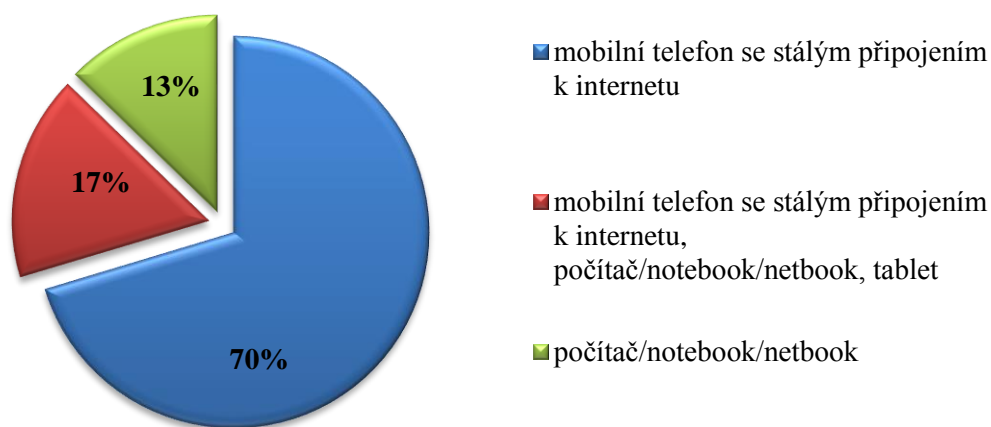
Popis	Počet
pokusím se oběti poskytnout pomoc	61
budu dělat, že nic nevidím	14
poradím se s kamarádem, co bych měl udělat	14
svěřil/a bych se rodičům	10
požádám o pomoc učitele	9
kontaktuji poradenské zařízení	5
půjdu ven	2
pokusím se oběti poskytnout pomoc, kontaktuji někoho, kdo je poblíž	1
pokusím se oběti poskytnout pomoc, poradím se s kamarádem, co bych měl udělat	1
pokusím se oběti poskytnout pomoc, požádám o pomoc učitele	1

Zajímalo nás také, jak dlouho tráví žáci na internetu svůj volný čas. Z grafu 7 vyplývá, že 42 % oslovených žáků tráví na internetu více jak 4 hodiny denně a 22 % žáků surfuje na internetu 2 – 4 hodiny. K těmto hodnotám může přispívat i okolnost, že rozvojem ICT ve školství se žáci dostanou snadněji na internet i během výuky a že se osobní elektronické prostředky staly běžně dostupné téměř u všech dospívajících.

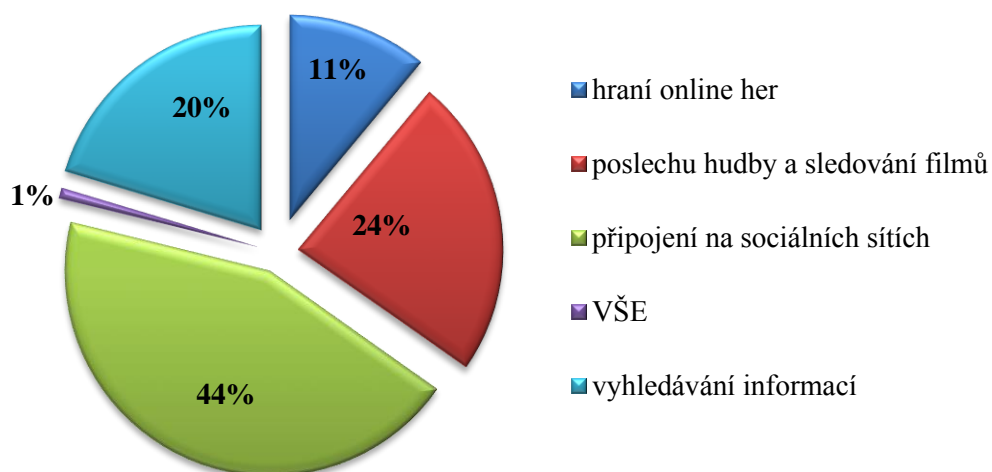
Graf 8: Využití internetu (v hodinách za den)

Na otázku, jaké komunikační technologie nejčastěji využívají, odpovědělo 70 % dotázaných žáků, že to je mobil se stálým připojením k internetu, 13 % respondentů využívá více komunikačních technologií se stálým připojením (mobil a počítač) a 17 % k těmto technologiím využívá tablety.

Graf 9: Využívané druhy komunikačních technologií

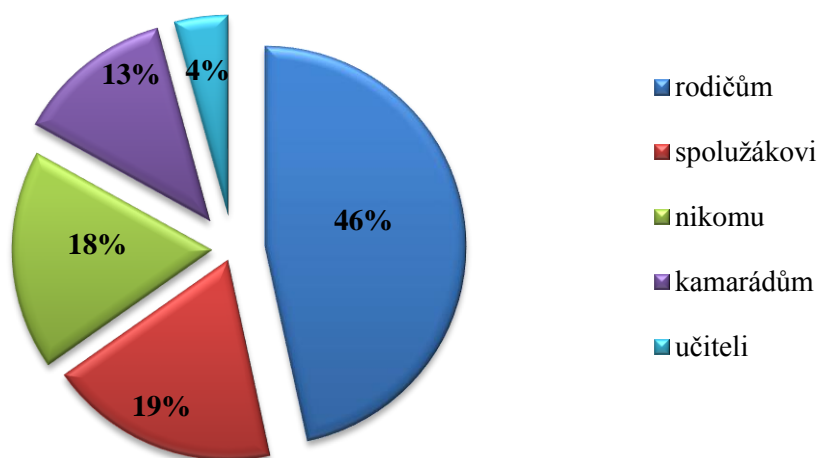
Na otázku, k jakému účelu nejčastěji žáci využívají internet, odpověděla většina respondentů, že internet nejčastěji používají k připojení k sociálním sítím. K poslechu hudby a sledování filmů využívá internet 24 % dotázaných. Pouze 20 % žáků používá internet hlavně k vyhledávání informací. Hraní online her uvedlo 11 % dotázaných napříč pohlavími. Poznatkem je fakt, že současná mládež využívá internet spíše k zábavě, než aby využila internetu k rozšiřování svých vědomostí nebo jako zdroj informací.

Graf 10: Účel využití internetu

Graf 11 znázorňuje odpovědi na otázku, komu by se případně žák - jako oběť kyberšikany - svěřil/a. Z dotazovaných žáků 46 % v tomto případě odpovědělo, že by se svěřilo rodičům. Spolužákovi by se svěřilo 19 % dotázaných respondentů. Překvapivou

reakcí, kterou v dotazníku uvedlo 18 % žáků je, že by se nesvěřili nikomu. Přátelům a kamarádům by se svěřilo 13 % žáků, naproti tomu učitelé pouze 4 % žáků. Zdá se tedy, že pokud by se šikana týkala konkrétně samotného žáka, důvěřoval by především rodinným příslušníkům.

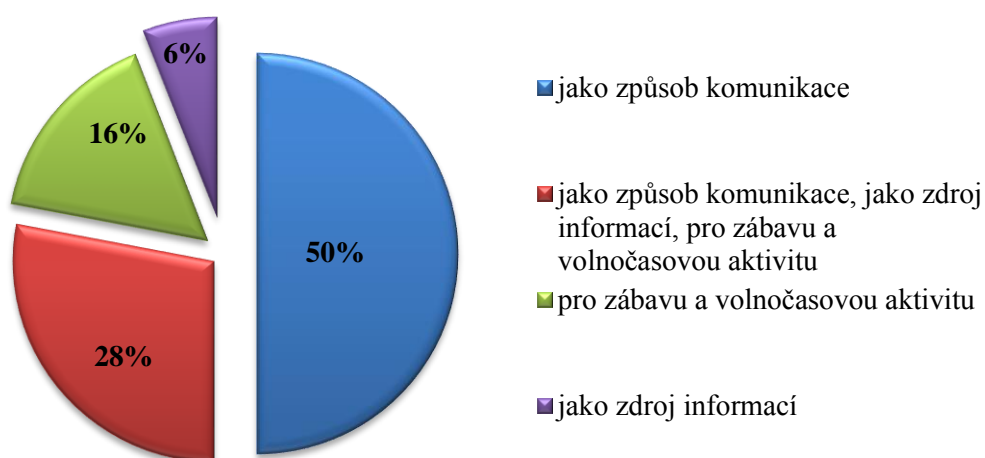
Graf 11: Osoby, kterým se oběti svěřují

Tabulka 6: Osoby, kterým se oběti svěřují

Popis	Počet
rodičům	54
spolužákovi	19
nikomu	19
kamarádům	8
učiteli	5
přátelům	4
spolužákovi, rodičům	3
velmi blízkému kamarádovi	1
záleželo by na závažnosti	1
přítelkyni	1
neřešil bych, pokud by to nepřekročilo meze	1
rodičům, učiteli	1
příteli	1

Další položka byla zaměřena na specifikaci činností, k nimž jsou elektronická zařízení žáky využívána. Nejčastěji žáci uvádějí, že používají sociální sítě jako zdroj komunikace. Polovina respondentů uvedla, že právě komunikací prostřednictvím sociálních sítí tráví na internetu nejvíce času, 16 % žáků uvádí, že se na sociálních sítích pohybuje z důvodu zábavy a volnočasových aktivit, 28 % žáků uvádí navíc k předešlým

činnostem i získávání informací. Charakter informací ale nebyl touto položkou zjišťován. Pouze 6 % dotázaných se na sociálních sítích pohybuje za účelem získání informací.

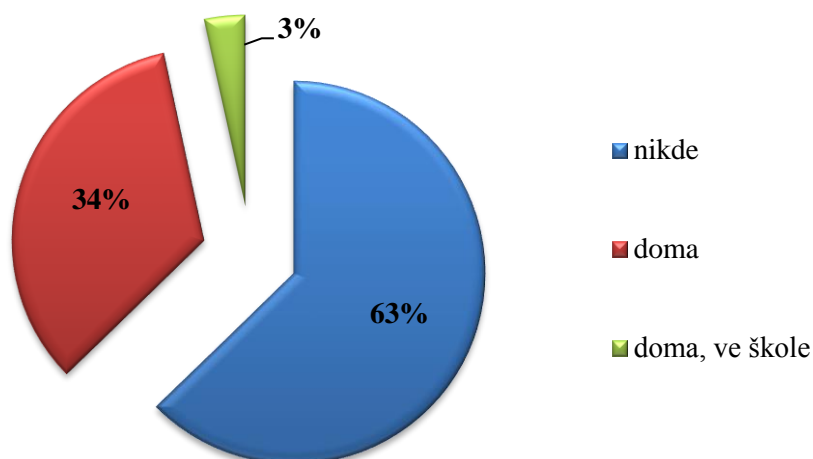

Graf 12: Účel využití sociálních sítí

Tabulka 7: Účel využití sociálních sítí

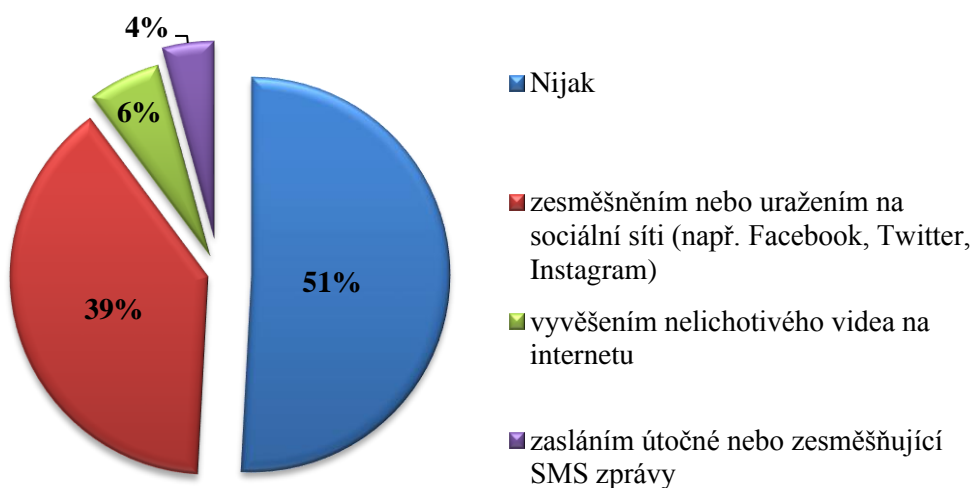
Popisky řádků	Počet
jako způsob komunikace	59
jako způsob komunikace, jako zdroj informací, pro zábavu a volnočasovou aktivitu	33
pro zábavu a volnočasovou aktivitu	19
jako zdroj informací	7

Vzhledem k tomu, že prevence hraje při řešení problému s kyberšikanou významnou roli, byla další položka zaměřena právě na to, zda a kde se žáci o možnostech prevence kyberšikany dozvěděli. S žádnými pravidly prevence rizik spojených s těmito komunikačními prostředky se nesetkalo 63 % žáků, 34 % respondentů uvedlo, že na případné nebezpečí bylo upozorňováno doma. Podle zbývajících 3 % odpovědí se žáci seznámili s prevencí doma i ve škole.

Graf 13: Získání informací o bezpečném užívání sociálních sítí a internetu

Zajímalo nás také, kolik dotazovaných uvede, že bylo v předešlých 6 měsících prostřednictvím ICT šikanováno. Více než polovina dotazovaných výskyt kyberšikany připustila (odpovědi kopírují výsledky položky 4). 39 % uvedlo, že bylo zesměšňováno nebo uráženo prostřednictvím sociálních sítí. Vzhledem k předchozím odpovědím, se podobné reakce daly očekávat. V 10 % žáci uvedli, že byli šikanováni urážlivým videem nebo zaslou SMS zprávou.

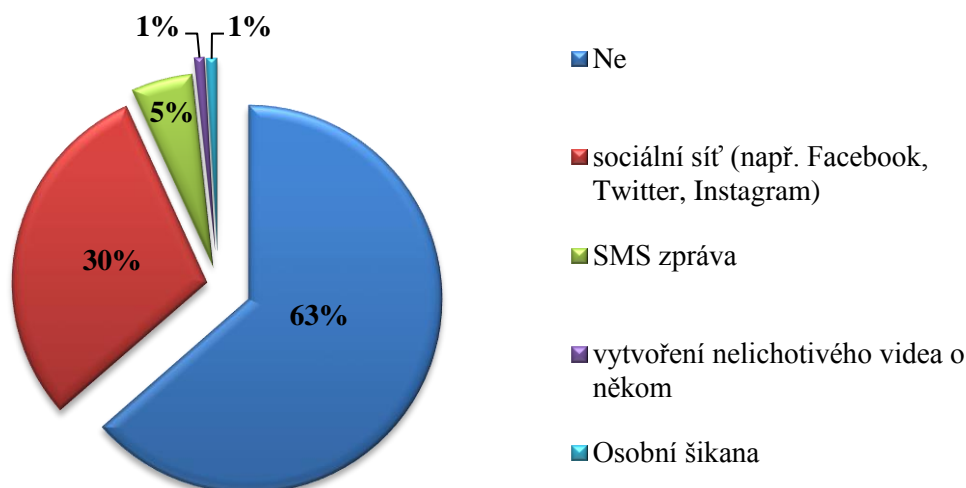

Graf 14: Použité druhy kyberšikany vůči respondentům

Tabulka 8: Použité druhy kyberšikany vůči respondentům

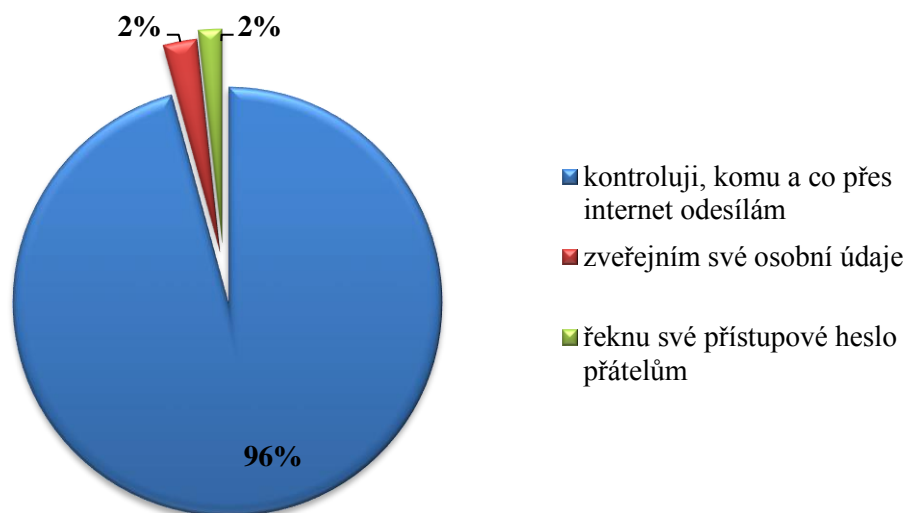
Popis	Počet
nijak	60
zasměšněním nebo uražením na sociální síti (např. Facebook, Twitter, Instagram)	46
vyvěšením nelichotivého videa na internetu	7
zasláním útočné nebo zasměšňující SMS zprávy	5

Podobnou otázkou byl v dotazníku zjišťován potenciální procentní výskyt agresorů. Respondenti se v 63 % shodli, že v posledních 6 měsících nepoužili žádné prostředky pro vytvoření kyberšikany. V opačném duchu se vyjádřilo 30 % žáků, kteří uvedli, že využili prostředí sociálních sítí. Dalších 5 % žáků využilo SMS zprávu, 1 % žáků použilo vytvoření nelichotivého videa a zbývající 1 % použilo osobní šikana.

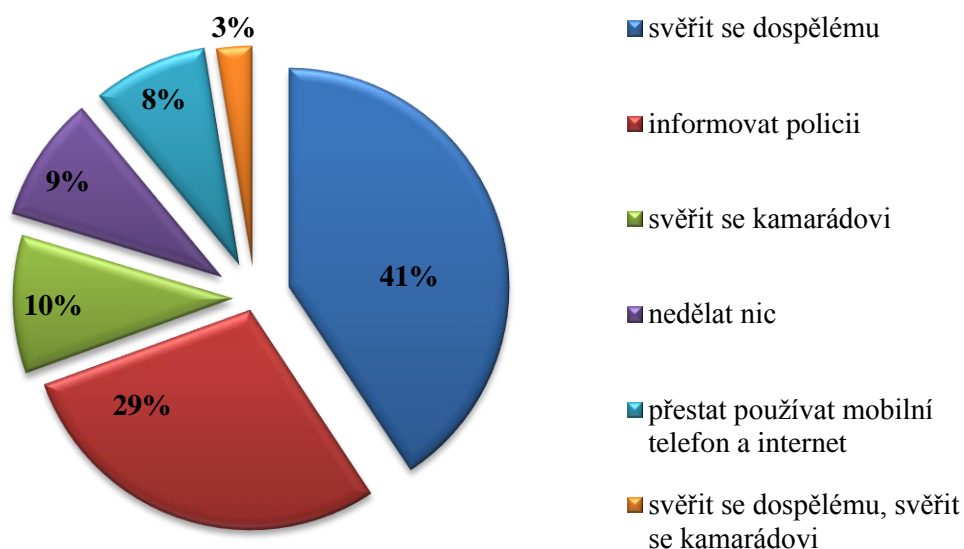
Graf 15: Použití prostředků kyberšikany

Celých 96 % respondentů uvedlo, že jako ochranu před kyberšikanou si kontrolují, co komu odesílají přes internet. Zbýlé 4 % mohou být spekulativní, se spíše nereálnou odpovědí.

Graf 16: Předcházení kyberšikaně

Nejvhodnějším způsobem obrany podle 41 % dotázaných žáků je, svěřit se dospělému. V 29 % by byla informována policie, kterou by žáci přivolávali. Odpověď, svěřit se kamarádovi zastává 10 %. V 9 % by žáci nevyužili žádnou obranu a neudělali by nic. Zajímavou odpovědí je přestat používat mobilní telefon a internet, která se vyskytla v 8 % odpovědí.

Graf 17: Obrana při výskytu kyberšikany

Závěr

Předložená bakalářská práce si kladla za cíl přispět k řešení zneužívání sociálních sítí a dalších elektronických prostředků v mezilidských vztazích v prostředí střední odborné školy ve středočeském kraji. Pokusili jsme se popsat a analyzovat výskyt kyberšikany, její formy, frekvenci výskytu, modely chování žáků při setkání s kyberšikanou i informovanost žáků o možnostech bezpečného pohybu na sociálních sítích. Pro účely analýzy jevu jsme si vytýčili tři hypotézy: první, zaměřená na zjištění, zda se většina dotazovaných žáků s kyberšikanou setkala, druhá na to, zda by dotazovaní žáci pomohli šikanovanému spolužákovi a třetí o míře informovanosti žáků o možnostech prevence. Sběr dat probíhal dotazníkovou metodou, vytištěné dotazníky byly administrovány se souhlasem vedení školy žákům a ti je v rámci hodin občanské výchovy vyplnili. Do sběru dat se zapojilo 141 žáků, z toho 118 dotazníků bylo vyplněno v celém rozsahu (83,7 %), neúplně vyplněné či jinak znehodnocené dotazníky byly vyřazeny (16,3 %).

Hypotéza č. 1 se na základě zpracovaných a vyhodnocených údajů potvrdila, neboť z šetření vyplývá, že většina dotazovaných žáků má nějaké zkušenosti s kyberšikanou. Musíme však konstatovat, že podíl žáků se zkušeností s kyberšikanou jen těsně přesahuje 50 % dotazovaných. Hypotéza č. 2 se také potvrdila, většina dotazovaných žáků udává, že by šikanovanému žáku v nouzi pomohla.

Třetí hypotéza se nepotvrdila – většina žáků má poměrně nízké vědomosti o rizicích pohybu na sociálních sítích. Tuto okolnost připustilo 93 % dotazovaných, což považujeme za alarmující fakt. Pouhých 7 % žáků si vzpomnělo na konkrétní projekt zaměřený na boj proti kyberšikaně. Byl to např. projekt „Seznam se bezpečně“ iniciovaný zpěvákem Benem Cristovaeem, jehož součástí je projekt „Nahá celebrita“ a také projekt Moniky Lewinské, která vypovídala o svých zkušenostech s šikanou i kyberšikanou.

Doplňující položky dotazníku se zaměřily na zjištění, kolik času tráví respondenti na sociálních sítích: bylo potvrzeno, že jim věnují značnou část svého volna. Dále byl dotazník doplněn o další – citlivou položku: žáci měli sdělit, zda byli sami alespoň jednou strůjci kyberšikany. Třetina žáků přiznala, že v posledním půlroce použila informační technologie k zesměšnění někoho ve svém okolí, přičemž převládala šikana prostřednictvím sociálních sítí.

Boj proti kyberšikaně bude úspěšný za předpokladu, že se budou dlouhodobě podporovat aktivity směřující k vyšší informovanosti všech uživatelů sociálních sítí a další možnosti prevence. Velkou měrou pomohou k informovanosti i média, pokud budou informovat o případech různých forem šikany, včetně šikany učitelů žáky. Všichni, kdo se sledovanou problematikou zabývají, by si měli uvědomit, že nejúčinnější cestou prevence šikanování jako záměrného ubližování druhým lidem, je výchova k pozitivním přátelským mezilidským vztahům, výchova k čestnému a slušnému jednání a zdůrazňování vlastní odpovědnosti každého člověka za své chování, ať už je to chování viditelné nebo skryté v anonymitě.

Seznam použité literatury

BENDL, Stanislav. *Prevence a řešení šikany ve škole*. Vydání první. Praha: ISV nakladatelství, 2003. 197 stran. Pedagogika. ISBN 80-86642-08-9.

BURDOVÁ, Eva a TRAXLER, Jan. *Bezpečně na internetu*. Vyd. 1. Praha: Středočeský kraj ve spolupráci se Vzdělávacím institutem Středočeského kraje (VISK), 2014. 43 s. ISBN 978-80-904864-9-2.

ČÁP, David. *Šikana: mýty a realita*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, [2012]. 28 s.

ČERNÁ, Alena et al. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013. 150 s. Psyché. ISBN 978-80-210-6374-7.

ECKERTO VÁ, Lenka a DOČEKAL, Daniel. *Bezpečnost dětí na internetu: rádce zodpovědného rodiče*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2013. 224 s. ISBN 978-80-251-3804-5.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Překlad Vladimír Jůva a Vendula Hlavatá. 2., rozš. české vyd. Brno: Paido, 2010. 261 s. ISBN 978-80-7315-185-0.

HOLEČEK, Václav. *Agresivita a šikana mezi dětmi*. Plzeň: Pedagogické centrum, 1997. 51 s. ISBN 80-7020-004-9.

HOLEČEK, Václav. *Psychologie v učitelské praxi*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2014. 223 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-3704-1.

HULANOVÁ, Lenka. *Internetová kriminalita páchaná na dětech: psychologie internetové oběti, pachatele a kriminality*. 1. vyd. Praha: Triton, 2012. 217 s. ISBN 978-80-7387-545-9.

JEDLIČKA, Richard. *Výchovné problémy s žáky z pohledu hlubinné psychologie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011. 246 s. ISBN 978-80-7367-788-6.

KAVALÍR, Aleš, ed. *Kyberšikana a její prevence: příručka pro učitele*. Vyd. 1. Plzeň: Pro město Plzeň zpracovala společnost Člověk v tísni, pobočka Plzeň, 2009. 104 s. ISBN 978-80-86961-78-1.

- KOLÁŘ, Michal. *Nová cesta k léčbě šikany*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011. 332 s. ISBN 978-80-7367-871-5.
- KOLÁŘ, Michal. *Skrytý svět šikanování ve školách: příčiny, diagnostika a praktická pomoc*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2000. 128 s. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-409-5.
- KOPECKÝ, Kamil, Krejčí, Veronika. *Rizika virtuální komunikace*. Olomouc: NET UNIVERSITY, 2010. Příručka pro učitele a rodiče. ISBN 978-80-254-7866-0
- KOPECKÝ, Kamil a kol. *Rizika internetové komunikace v teorii a praxi*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. 188 s. Monografie. ISBN 978-80-244-3571-8.
- KOPECKÝ, Kamil. *Rizikové chování studentů Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v prostředí internetu*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. 110 s. Monografie. ISBN 978-80-244-3858-0.
- KRČMÁŘOVÁ, Barbora et al. *Děti a online rizika: sborník studií*. 1. vyd. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2012. 178 s. ISBN 978-80-904920-2-8.
- KUČERA, Dalibor. *Moderní psychologie: hlavní obory a témata současné psychologické vědy*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013. 213 s. Psyché. ISBN 978-80-247-4621-0.
- MAREK, Vlastimil. *Něco v síti: fejetony, které vycházely od roku 1997 na Internetu na adrese <http://svet.namodro.cz>*. 1. vyd. Praha: DharmaGaia, 1999. 172 s. ISBN 80-86013-57-X.
- PÖTHE, Petr. *Dítě v ohrožení*. 2., rozš. vyd. Praha: G plus G, 1999. 186 s. Zde a nyní. ISBN 80-86103-21-8.
- ROGERS, Vanessa. *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011. 97 s. ISBN 978-80-7367-984-2.
- ŘÍČAN, Pavel a JANOŠOVÁ, Pavlína. *Jak na šikanu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010. 155 s. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-2991-6.
- SOBOTKOVÁ, Veronika a kol. *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2014. 147 s. Psyché. ISBN 978-80-247-4042-3.
- SZOTKOWSKI, René, KOPECKÝ, Kamil a KREJČÍ, Veronika. *Nebezpečí internetové komunikace IV*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. 177 s. ISBN 978-80-244-3911-2.
- ŠEVČÍKOVÁ, Anna a kol. *Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2014. 183 s. Psyché. ISBN 978-80-210-7527-6.
- ŠMAHAJ, Jan. *Kyberšikana jako společenský problém = Cyberbullying as a social problem*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. 232 s. Monografie. ISBN 978-80-244-4227-3.

VÁGNEROVÁ, Kateřina, ed. et al. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2011. 152 s. ISBN 978-80-7367-912-5.

VAŠUTOVÁ, Maria a kol. *Proměny šikany ve světě nových médií*. Vyd. 1. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2010. 225 s. ISBN 978-80-7368-858-5.

-. *Patologické vztahy ve skupině: materiály pro výchovné poradce a metodiky prevence na ZŠ a SŠ*. Praha: Raabe, [2011]. 1 svazek(různé stránkování). Dobrá škola. Výchovné poradenství; 2. ISBN 978-80-87553-23-7.

-. *Trestní předpisy: trestní zákoník, trestní řád, výkon trestu odnětí svobody, zabezpečovací detence, výkon vazby, Probační a mediační služba, peněžitá pomoc obětem trestné činnosti, Rejstřík trestů, soudnictví ve věcech mládeže, zajištění majetku, státní zastupitelství, amnestie: převodová tabulka mezi trestním zákonem a trestním zákoníkem včetně komentáře ke změnám, všechny prováděcí předpisy k 1.1.2010: podle stavu k 1.1.2010*. Ostrava: Sagit, 2010. 560 s. ÚZ: úplné znění; 768. ISBN 978-80-7208-782-2.

Elektronické zdroje

Bezpečně – online. Slovník základních výrazů online bezpečnosti. [online]. © Národní centrum bezpečnějšího internetu. Dostupné z: <http://www.bezpecne-online.cz/projekt-bezpecne-online/slovník.html#c>

Česká škola. Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních. Č. j. MŠMT – 22294/2013-1. [online]. © 2000-2014. Albatros Media a.s. Dostupné z: <http://www.ceskaskola.cz/2013/07/metodicky-pokyn-ministerstva-skolstvi.html>

E-bezpečí. Kyberšikana. [online]. © Centrum PRVoK PdF, Univerzita Palackého v Olomouci 2008 – 2015. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kyberikana>

Kyberšikana. Minimalizace šikany [online]. Praha: AISIS, o.s., 2016 [cit. 2017-03-28]. Dostupné z: <http://www.minimalizacesikany.cz/chci-se-dozeptet/fenomen-kybersikana/178-co-je-to-kyberikana>

Kyberšikana. Nebud' obět' [online]. Praha: Spolek Nebud' obět', 2016 [cit. 2017-03-28]. Dostupné z: <http://www.nebudobet.cz/?cat=kybersikana>

Kyberšikana. Policie ČR [online]. Praha: por. Mgr. Lenka Burýšková, 2009n. 1. [cit. 2017-03-28]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/vite-co-je-kybersikana.aspx>

Prevence - Kyberšikana. Policie ČR [online]. Praha: por.PhDr.Papežová Zdeňka, 2016 [cit. 2017-03-28]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/prevence-kybersikana.aspx>

Prevence kyberšikany. Kyberšikana [online]. Praha: Tereza Ondráčková a Monika Vlachová, 2010 [cit. 2017-03-28]. Dostupné z: <http://www.kybersikana.eu/2010/12/kybersikana-sikana-rozdily.html>

Rodiny a domácnosti. Úplné rodiny [online]. Praha: Český statistický úřad [cit. 2017-03-28]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/32853391/300002161128.pdf/0659dfd3-a3a0-43b0-88c5-6b807dfb0e37?version=1.1>

Seznam se bezpečně. Seznam se bezpečně [online]. Praha: Seznam CZ, 2013 [cit. 2017-03-28]. Dostupné z: <https://www.seznamsebezpecne.cz/>

Seznam grafů

Graf 1: Pohlaví respondentů	14
Graf 2: Věkové rozložení respondentů	15
Graf 3: Trvalé bydliště respondentů.....	15
Graf 4: Rodinné zázemí respondentů	16
Graf 5: Význam pojmu kyberšikana dle respondentů.....	17
Graf 6: Setkání respondentů s kyberšikanou.....	17
Graf 7: Reakce na výskyt kyberšikany.....	18
Graf 8: Využití internetu (v hodinách za den)	19
Graf 9: Využívané druhy komunikačních technologií	20
Graf 10: Účel využití internetu	20
Graf 11: Osoby, kterým se oběti svěřují	21
Graf 12: Účel využití sociálních sítí.....	22
Graf 13: Získání informací o bezpečném užívání sociálních sítí a internetu.....	23
Graf 14: Použité druhy kyberšikany vůči respondentům.....	23
Graf 15: Použití prostředků kyberšikany	24
Graf 16: Předcházení kyberšikaně	25
Graf 17: Obrana při výskytu kyberšikany.....	25

Seznam tabulek

Tabulka 1: Rozdíl mezi kyberšikanou a šikanou	8
Tabulka 2: Rozdělení respondentů dle pohlaví.....	14
Tabulka 3: Počet respondentů dle rodinného zázemí.....	16
Tabulka 4: Význam pojmu kyberšikana dle respondentů	17
Tabulka 5: Reakce na výskyt kyberšikany.....	19
Tabulka 6: Osoby, kterým se oběti svěřují.....	21
Tabulka 7: Účel využití sociálních sítí.....	22
Tabulka 8: Použité druhy kyberšikany vůči respondentům	24

Příloha A

Dotazník

Dotazník

Vážení žáci, jmenuji se Luděk Dlouhý. V současné době studuji na Masarykově ústavu vyšších studií. Tímto bych vás chtěl požádat o vyplnění přiloženého dotazníku, který je pokladem empirické části při tvorbě bakalářské práce na téma „Kyberšikana na střední škole“.

Dotazník je zcela anonymní a veškeré vámi uvedené údaje jsou použity výhradně pro účely vypracování bakalářské práce. Předem děkuji za vstřícnost a za zodpovědné a pravdivé vyplnění dotazníku.

Způsob vyplnění dotazníku: Vámi zvolené odpovědi zakroužkujte. V případě otázky s možností *jiné*, napište svoji odpověď na volný řádek.

Pohlaví: muž / žena

Věk:

Studijní obor:

1) V jakém prostředí bydlíte?

- a) město
- b) venkov

2) V jakém rodinném zázemí žijete?

- a) bydlím s oběma rodiči
- b) bydlím s otcem
- c) bydlím s matkou
- d) jiné

3) Co si představujete pod pojmem kyberšikana?

.....
.....

4) Setkali jste se s kyberšikanou:

- a) ano
- b) ne
- c) neumím se vyjádřit

5) Pokud se setkáte s výskytem kyberšikany jako divák, co uděláte?

- a) pokusím se oběti poskytnout pomoc
- b) poradím se s kamarádem, co bych měl udělat
- c) svěřil/a bych se rodičům
- d) požádám o pomoc učitele
- e) budu dělat, že nic nevidím
- f) kontaktuji poradenské zařízení
- g) jiné

6) Kolik času denně strávíte na internetu?

- a) 1 – 2 hod.
- b) 2 – 4 hod.
- c) 4 a více hod.

7) Jaké komunikační technologie využíváte?

- a) mobilní telefon
- b) mobilní telefon se stálým připojením k internetu
- c) počítač/notebook/netbook
- d) tablet

8) K jakému účelu nejčastěji využíváte internet?

- a) připojení na sociálních sítích
- b) vyhledávání informací
- c) poslechu hudby a sledování filmů
- d) hraní online her
- e) jiné

9) Jako oběť kyberšikany bych se svěřil/a?

- a) spolužákovi
- b) rodičům
- c) učiteli
- d) nikomu
- e) jiné

10) K jakému účelu využíváte sociální sítě?

- a) jako způsob komunikace
- b) jako zdroj informací
- c) pro zábavu a volnočasovou aktivitu
- d) k narušení soukromí a osobních údajů jiného uživatele
- e) jiné
-

11) Kde jste se seznámili s bezpečným užíváním sociálních sítí a internetu?

- a) doma
- b) ve škole
- c) u kamaráda
- d) při volnočasových aktivitách
- e) nikde
- f) jiné

12) Jakým způsobem, jste byli v posledních 6 měsících zasměšněni, nebo vám bylo jinak ublíženo?

- a) urážejícím emailem
- b) vytvořením ponižujících webových stránek o mě

- c) zasláním útočné nebo zesměšňující SMS zprávy
- d) vytvořením pomlouvačného blogu
- e) vyvěšením nelichotivého videa na internetu
- f) zesměšněním nebo uražením na sociální síti (např. Facebook)
- g) jiné

13) Použili jste některý z následujících prostředků k ublížení nebo zesměšnění někoho v posledních 6 měsících?

- a) email
- b) vytvoření nelichotivých webových stránek o někom
- c) SMS zpráva
- d) tvorba hanlivého blogu o jiné osobě
- e) vytvoření nelichotivého videa o někom
- f) sociální síť (např. Facebook)
- g) jiné

14) Jak můžete předcházet kyberšikaně?

- a) zveřejním své osobní údaje
- b) řeknu své přístupové heslo přátelům
- c) kontroloji, komu a co přes internet odesílám

15) Jaký je podle vás nejvhodnější způsob obrany při výskytu kyberšikany?

- a) informovat policii
- b) svěřit se dospělému
- c) svěřit se kamarádovi
- d) nedělat nic
- e) přestat používat mobilní telefon a internet

16) Znáte nějaké projekty, které poskytují pomoc proti kyberšikaně?

- a) ano
- b) ne

17) Pokud ano, uveďte jaké?

.....
.....

Děkuji za pomoc při vyplnění dotazníku.

